

UN OMNÍVOR SUCULENT  
Isidor Cònsul

-----  
Edgar Morin, Els meus dimonis. Traducció de Joan Casas. Institut Català d'Estudis Mediterranis. Barcelona, 1995.  
-----

Una coneguda paràbola evangèlica reporta la història del negociant de perles que, en trobar-ne una de gran valor, va corrent a vendre tot el que té per poder-la comprar. No estic segur que la paràfrasi evangèlica llisqui amb el mateix sentit pels tiranys literaris, però crec que s'ha de ponderar el darrer llibre d'Edgar Morin, Els meus dimonis, com una gemma de rar preu per a ús de lectors apassionats i rampelluts del món humanístic en general.

D'entrada, doncs, confesso que l'he solcat amb autèntica golafreria i m'he deixat seduir per la polivalència de propostes que el text recull: una barreja de memòria intel·lectual, autobiografia cultural i radiografia dels trànsits evolutius de l'autor. Perquè tot això és Els meus dimonis, una escudella i carn d'olla personal, i també un panorama reflexiu sobre la història, la filosofia i la política contemporànies. I al mateix temps un repertori de detalls antropològics i un text que pivota agilmente entre l'anàlisi i la síntesi. Sens dubte, doncs, la mena de llibre que somia poder redactar algun dia qualsevol intel·lectual de mitjana empenta. I si l'horitzó immediat se'ns ennegreix amb nuvolades de tòpics sobre la crisi de l'assaig com a gènere literari, títols com aquest d'Edgar Morin desfan eficaçment el perill de la tronada. Perquè, per allisar les parets d'un bon assaig no n'hi ha prou, només, amb una determinada visió del món, per lúcida i interessant que sigui. Cal que la perspectiva personal es pugui explicar amb gràcia, claredat i decòrum, i la tombarella no és fàcil. Just per aquesta raó, crec que les qualitats més evidents de la gemma assagística d'Edgar

Morin són l'encert d'un to personalíssim, el braó d'una voluntat literària traduïda eficaçment per Joan Casas, i el benefici d'una contundent claredat expositiva.

#### L'UNIVERS D'UN ESPERIT DE FRONTERA

Edgar Morin, que es defineix en el primer capítol com un omnívor cultural, se'ns presenta, a més, com un esperit de frontera i el producte elaborat d'una llarga tradició de mestissatge. Nascut a París, el 1921, i criat a França, pertany de fet a una família jueva amb arrels a Liorna i Salònica, i vinculada, segles enrera, amb la colla dels que foren expulsats d'Espanya. Per substrat familiar, doncs, és hereu d'una tradició cultural mediterrània i al pòsit domèstic s'hi van sumar, primer, el poder d'integració de l'escola francesa i l'anarquia iniciàtica del cinema i la literatura. Més tard fou el pas per la Universitat, per acabar amb l'impacte de la Segona Guerra Mundial, la política i la necessitat d'haver de triar. I en el desori de la França ocupada, l'opció ideològica difícilment podia deslligar-se d'un marxisme que tirava, llavors, a exclusivista i excloent. Fet i fet, una de les primeres mostres de l'esperit de frontera i del mestissatge intel·lectual d'Edgar Morin fou la pròpia capacitat de romandre en un marxisme integrador i en l'esforç de no allunyar-se d'altres fonts i escoles de pensament.

Aquesta llibertat d'esperit, però, li passà factura i, acabada la guerra, no li va servir de gran cosa el full de serveis amb la resistència. La llibertat de pensament sempre ha estat sospitosa i, des d'aquesta perspectiva, Edgar Morin ha esdevingut un pensador peculiar, al marge de la convencionalitat acadèmica i defensor de l'autonomia de la cultura respecte de qualsevol política. Tot i això, ha fet la seva carrera dins del CNRS (Centre National de Recherche Scientifique), entitat de la qual en fou

un becari professional fins el seu nomenament com a director de recerca a començaments dels setanta.

La seva obra assagística, fonamentalment sociològica, política i antropològica, s'ha caracteritzat per l'especulació oberta, per l'afany de conjuminar allò que era divers i contrari, i per l'esforç de l'omnivor cultural que ha mirat de mantenir-se fidel a la curiositat i el qüestionament dels seus anys joves. Un esperit inquiridor i obert, autor de títols com L'An Zéro de l'Allemagne (1946), Pour sortir du XXème siècle (1981), Penser l'Europe (1987) i la tetralogia aplegada sota el títol La méthode (La nature de la nature, 1977; La vie de la vie, 1980; La connaissance de la connaissance, 1992, i Les idées, 1991). Al mateix temps, aquesta independència li ha permès de dir la seva sense embuts sobre pesos pesants com ara Sartre (escriptor genial, filòsof mediocre, polític nul), quan el pensador existencialista era sant dels altars de la filosofia, i de mantenir, fins ara mateix, una profunda discrepància de fons amb Mitterrand amb qui va compartir els anys èpics de la resistència.

Des de l'experiència de lector seduït, diria que els quirats més valuosos d'Els meus dimonis afloren de la perspectiva des de la qual es narra: un to personal que sovint és de confiança i des d'on es relaten les giragoneses de la trajectòria vital, l'impacte de les lectures, l'aprenentatge dels errors comesos i el guany de cadascun dels esglaons pujats. Unes memòries intel·lectuals aparentment sense maquillatge, una visió desacomplexada de la pròpia trajectòria, una confessió sense rigidesa i un camí ple de dificultats i meandres. De tot plegat, en surt aquesta obra de lectura àgil, entretinguda, estimulante, enriquidora i altament nutritiva.

Isidor Cònsul